

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

245840

การอ้างอิงในนิเทศสมัยใหม่ : กลวิธีการสื่อสารและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ

นพพรเทพ ไทพยางกูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

600251775

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

การอ้างอิงในนิราศสมัยใหม่ : กลวิธีการสื่อสารและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ

นายพรเทพ โตชยางกูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ALLUSION IN MODERN THAI NIRAT : A LITERARY TECHNIQUE IN CONVEYING
MESSAGE AND EMOTION

Mr. Porntep Tochayangkoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai
Department of Thai
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2010
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การอ้างอิงในนิราศสมัยใหม่ : กลวิธีการสื่อสารและการสร้าง
อารมณ์สะท้อนใจ

โดย

นายพรเทพ โตชยางกูร

สาขาวิชา

ภาษาไทย

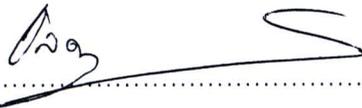
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

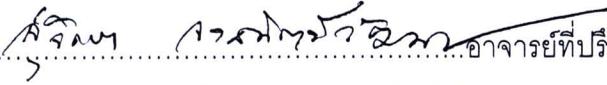
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คนบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬห์การ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรัชชีลิต)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ไกรรุ่ง อามระดิษ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์)

พรเทพ โตชยางกูร : การอ้างถึงในนิราศสมัยใหม่ : กลวิธีการสื่อสารและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ (ALLUSION IN MODERN THAI NIRAT : A LITERARY TECHNIQUE IN CONVEYING MESSAGE AND EMOTION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, ๑๕๑ หน้า

245840

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาการอ้างถึงในนิราศสมัยใหม่จำนวน ๗ เรื่อง คือ ลำนำภูกระดึงและบางกอกแก้วกำสรวล ของอังคาร กัลยาณพงศ์ หมายเหตุร่วมสมัย ของไพบูลย์ วงษ์เทศ เขียนแผ่นดิน ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ม้าก้านกล้วยและกลอนกล่อมโลก ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม และโคลงนิราศแม่เมาะ ของก้องภพ รื่นศิริ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาลักษณะการอ้างถึงที่หลากหลาย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการอ้างถึงกับการสื่อสารสำคัญและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจในนิราศสมัยใหม่

ผลการศึกษาพบว่า นิราศสมัยใหม่ปรากฏลักษณะการอ้างถึงที่หลากหลาย ได้แก่ การอ้างถึงวรรณกรรมอื่น รวมถึงนิทาน ตำนาน และเพลง การอ้างถึงบุคคล และการอ้างถึงเหตุการณ์ กวีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ชนิดนี้ในการสื่อสารและสร้างอารมณ์สะท้อนใจด้วยการเชื่อมโยงหรือถ่ายทอดใจความหมาย ขยายขอบเขตข้อมูล ตลอดจนแบ่งปันประสบการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกจากเรื่องหนึ่งสู่อีกเรื่องหนึ่ง เพื่อนำเสนอสารและทัศนะให้ลึกซึ้งชัดเจนและมีพลังกระทบใจผู้อ่าน

กวีใช้กลวิธีการอ้างถึงเพื่อสื่อสารสำคัญและสร้างอารมณ์สะท้อนใจอย่างหลากหลาย ได้แก่ การคร่ำครวญถึงนาง โดยอ้างถึงความเปรียบและสำนวนโวหารเกี่ยวกับความทุกข์จากวรรณกรรมโบราณ เพื่อเน้นย้ำและเพิ่มความโศกเศร้าของตน สารสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การแสดงความรักและความห่วงแหนมรดกของแผ่นดิน ที่กวีใช้การอ้างถึงเพื่อขยายขอบเขตข้อมูลและแบ่งปันความรู้สึกภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติที่สืบทอดมาอย่างยาวนานเพื่อปลุกเร้าให้ผู้อ่านตระหนักในคุณค่าและห่วงแหนอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชาติ สารสำคัญประการสุดท้ายที่กวีสื่อผ่านการอ้างถึงคือการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ในประเด็นนี้กวีอ้างถึงทั้งแบบอย่างที่ดีงามเพื่อแสดงความคารวะชื่นชม และเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้แก่สังคม และปัญหาสังคมเพื่อแสดงความไม่พึงปรารถนาในค่านิยมและพฤติกรรมนั้นๆ กวีจะบริภาษ เสียดสี และประชดประชัน อย่างรุนแรงมีผลในการสร้างพลังกระทบใจให้ผู้อ่านตระหนักในปัญหาและใส่ใจหาทางแก้ไข

ภาควิชา ภาษาไทย.....
สาขาวิชา ภาษาไทย.....
ปีการศึกษา ๒๕๕๓.....

ลายมือชื่อนิสิต พรเทพ โตชยางกูร.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา

5080180822 : MAJOR THAI

KEYWORDS : ALLUSION / NIRAT / MESSAGE / EMOTION

PORNTEP TOCHAYANGKOOON : ALLUSION IN MODERN THAI NIRAT : A LITERARY TECHNIQUE IN CONVEYING MESSAGE AND EMOTION. THESIS ADVISOR: ASSOCIATE PROFESSOR SUCHITRA CHONGSTITVATANA, Ph.D., 151 pp.

245840

This thesis aims to explore the notion of allusion in seven contemporary Thai Nirat. The texts selected are *Lam Nam Phu Kra Dung* and *Bangkok Keaw Kam Suan* by Ankarn Kanlayanapong, *Mai Het Ruam Samai* by Paiboon Wongtes, *Khean Phan Din* by Nawarat Pongpaiboon, *Ma Kan Klouy* and *Klon Klom Lok* by Paiwarin Khao-ngam and *Khlong Nirat Mae Moh* by Kongpob Ruensiri. The purpose of this thesis is to study various types of allusion, and to analyze the relation between the allusion and the message and emotion conveyed by the poets.

The study reveals that various types of allusion appear in contemporary Thai Nirat such as the allusion from Thai literary texts, both modern and classical texts, including folktales and songs. There are also the allusion from people and other significant events. The poets use allusion to convey message and create emotions by converting, implying or referring to another texts, events or persons in order to convey the message and the poet's point of view more powerfully.

The poets use various types of allusion to convey various messages and emotions in the texts. For example, several poets lament for their beloved by referring to expression of sorrow in the classical texts in order to emphasize their sorrow. Another significant message is patriotism to their country. The poets use allusion to persuade the readers to value and cherish the country's heritage. Finally, the poets use allusion as a means to criticize society. The poets refer to good examples and offer salutations. On the other hand, the poets refer to social problems by means of satire and condemnation. This is to create strong impact on the readers to make the readers more aware and more willing to amend our society.

Department...Thai.....

Field of Study...Thai.....

Academic Year 2010.....

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Porntep Tochayangkoon

S. Chongstitvatana

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณของ รศ.ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ “ครู” ผู้เมตตาให้โอกาส และคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความห่วงใย ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ และคอยประคับประคองมิให้ศิษย์ “หลงทาง” ตลอดจนเสริมสร้างความกล้าหาญทางวิชาการ และสอนให้รู้คุณค่าแห่งความวิริยะอุตสาหะ จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ชลดา เรืองรัชชลิขิต ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ยิ่ง ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ และ อ.ดร.โกศลรุ่ง อามระดิษ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ผู้ชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยยังคงรำลึกถึงบูรพาจารย์ผู้สอนสั่งให้รู้หนังสือ รักอ่าน รักเขียน ที่ไม่ว่าจะเอ่ยนามทุกท่านได้หมด ขอขอบพระคุณ อ.พนิตนาฎ จันทวงศ์ “ครูกลอน” ผู้สอนให้รักสุนทรียะแห่งวรรณศิลป์ ขอขอบพระคุณ ศ.ดร.นิยะดา เหล่าสุนทร รศ.ยุพร แสงทักษิณ ผศ.ดร.เสาวณิต วิงวอน และคณาจารย์ทุกท่านแห่งภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ “ปมเพาะ” เสริมสร้างรากฐานที่มั่นคงในโลกแห่งวรรณคดี โลกแห่งปัญญาที่ค้นคว้าต่อยอดได้ไม่สิ้นสุด

ขอขอบพระคุณ ศ.ดร.ศิริพร ณ ถลาง อ.ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกุล อ.ดร.ปรมินทร์ จารุวร และคณาจารย์ทุกท่านแห่งภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และห่วงใยไต่ถามถึงความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์อยู่เสมอ

ขอขอบคุณไมตรีจิตแห่งกัลยาณมิตร รุ่นพี่ และรุ่นน้องทุกคนในความช่วยเหลือต่างๆ ตลอดจนกำลังใจ และแรงปลุกเร้าให้มีพลังค้นคว้าอยู่เสมอ โดยเฉพาะ “มิ่งมิตร” ผู้กระตุ้นให้อดทนและต่อเติมอารมณ์แห่ง “นิราศ” ให้สมบูรณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จได้ หากไม่มีความทุ่มเทเสียสละที่เปี่ยมล้นด้วยความรักอันบริสุทธิ์ ตลอดจนการปลุกฝังให้เทิดทูนคุณค่าแห่งปัญญาและคุณธรรมของ คุณพ่อวิโรจน์ โตชยางกูร และคุณแม่ นิมมวล เสาวนียากร ผู้ที่เป็น “ทุกสิ่งทุกอย่าง” ของผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ คุณอวสานต์ โตชยางกูร ผู้ห่วงใยและสนับสนุนเรื่องการศึกษาแก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณ มัณฑนา โตชยางกูร น้องสาวผู้เป็นกำลังใจเสมอมา

คุณูปการแห่งความสำเร็จอันพึงมีแห่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่คุณพ่อ คุณแม่ และคุณครูผู้ส่งทางปัญญาด้วยความรักและความเคารพยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	1
๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
๑.๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย	7
๑.๓. สมมติฐานการวิจัย	7
๑.๔. ข้อตกลงเบื้องต้น	7
๑.๕. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	7
๑.๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
๑.๗. ขั้นตอนการทำวิจัย	8
๑.๘. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
๑.๘.๑. วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย	9
๑.๘.๒. ตำราวิชาการ	11
๑.๘.๓. บทความวิชาการ	12
บทที่ ๒ ความหมายของการอ้างถึงและสารสำคัญในนิราศสมัยใหม่	13
๒.๑. ความหมายของการอ้างถึง	13
๒.๒. ความหมายของนิราศสมัยใหม่	16
๒.๓. สารสำคัญในนิราศสมัยใหม่	17
๒.๓.๑. ผู้นำภูกระดึง และบางกอกแก้วกำสรวล : การจรจรโลงโลกกับการกอบกู้ จิตวิญญาณมนุษย์	17

๒.๓.๒. หมายเหตุร่วมสมัย : ความโศกเศร้าในความสูญเสีย สู่ ความหวังในความยุติธรรม	20
๒.๓.๓. เขียนแผ่นดิน : ความงามของแผ่นดิน แต่พระแม่มีงขวัญแผ่นดิน	22
๒.๓.๔. ม้าก้านกล้วย : ความล้มสลายของสังคมเกษตรกรรม กับ ความเลวร้ายของสังคมเมือง	24
๒.๓.๕. กลอนกล่อมโลก : ภาวะพบพราวในสงครามและความเป็นไปในโลกทุนนิยม	26
๒.๓.๖. โคลงนิราศแม่เมาะ : อนุสรณ์แห่งรักของวิศวกร...แต่นางในฝัน	27
บทที่ ๓ ลักษณะการอ้างถึงในนิราศสมัยใหม่	31
๓.๑. การอ้างถึงวรรณกรรมอื่น รวมถึงนิทาน ตำนาน และเพลง	31
๓.๑.๑. การอ้างถึงวรรณกรรม	31
๓.๑.๑.๑. การอ้างถึงศิลาจารึกหลักที่ ๑	31
๓.๑.๑.๒. การอ้างถึงไตรภูมิกถา	32
๓.๑.๑.๓. การอ้างถึงมหาชาติ	36
๓.๑.๑.๔. การอ้างถึงกำศรวลโคลงดั้น	37
๓.๑.๑.๕. การอ้างถึงโคลงกวีโบราณ	38
๓.๑.๑.๖. การอ้างถึงเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา	41
๓.๑.๑.๗. การอ้างถึงรามเกียรติ์	43
๓.๑.๑.๘. การอ้างถึงขุนช้างขุนแผน	44
๓.๑.๑.๙. การอ้างถึงกาพย์	45
๓.๑.๑.๑๐. การอ้างถึงพระอภัยมณี	45
๓.๑.๑.๑๑. การอ้างถึงกาพย์พระไชยสุริยา	46
๓.๑.๑.๑๒. การอ้างถึงบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	47
๓.๑.๒. การอ้างถึงนิทาน และตำนาน	49
๓.๑.๒.๑. การอ้างถึงตำนานสถานที่	49
๑. ตำนานเมืองนครปฐม และพระปฐมเจดีย์	49

๒. ตำนานพระธาตุก่องข้าวน้อย นิทานก่องข้าวน้อย	51
๓.๑.๒.๒. การอ้างถึงนิทานเบ็ดเตล็ด	52
๑. นิทานดาวลูกไก่	52
๓.๑.๓. การอ้างถึงเพลง	53
๓.๑.๓.๑. การอ้างถึงเพลงร้องเล่น หรือเพลงกล่อมเด็ก	53
๑. เพลงวัดโบสถ์	53
๒. เพลงจันทร์เจ้า	54
๓.๑.๓.๒. การอ้างถึงเพลงพื้นบ้าน	56
๑. เพลงเต็นท์กำรำเคียว	56
๒. เพลงหมอลำ	57
๓.๑.๓.๓. การอ้างถึงเพลงลูกทุ่ง	58
๓.๒. การอ้างถึงบุคคล	60
๓.๒.๑. การอ้างถึงบุคคลต่างชาติในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์	60
๓.๒.๒. การอ้างถึงชาวบ้านบางระจัน	67
๓.๒.๓. การอ้างถึงพันท้ายนรสิงห์	68
๓.๒.๔. การอ้างถึงอดอล์ฟ ฮิตเลอร์	69
๓.๒.๕. การอ้างถึงคณะราษฎร	73
๓.๒.๖. การอ้างถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม	75
๓.๒.๗. การอ้างถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	88
๓.๓. การอ้างถึงเหตุการณ์	89
๓.๓.๑. การอ้างถึงเหตุการณ์ไฟไหม้โรงงานตุ๊กตา	89
๓.๓.๒. การอ้างถึงเหตุการณ์วินาศกรรม ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ และสงครามต่อต้าน การก่อการร้าย	90
๓.๓.๓. การอ้างถึงเหตุการณ์การประชุมเอเปค ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ (APEC ๒๐๐๓)	95
๓.๓.๔. การอ้างถึงเหตุการณ์โรคไข้หวัดนกระบาด	100

บทที่ ๔ กลวิธีการอ้างอิงกับการสื่อสารและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ	103
๔.๑. การคร่ำครวญถึงนาง	105
๔.๒. การแสดงความรักและความหวงแหนมรดกของแผ่นดิน	107
๔.๒.๑. ความรักและความหวงแหนในธรรมชาติและสถานที่สำคัญ	108
๔.๒.๒. ความรักความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมไทย	110
๔.๓. การวิพากษ์วิจารณ์สังคม	114
๔.๓.๑. ปัญหาการหลงอยู่ในวิชา	115
๔.๓.๒. ปัญหาการลุ่มหลงในกิเลส	117
๔.๓.๓. ปัญหาการใช้ความรุนแรง	123
๔.๓.๔. ปัญญาเรื่องค่านิยมและกระแสสังคม	127
๔.๓.๕. ปัญหาการขาดไว้คุณธรรม	133
๔.๓.๖. ปัญหาความยากจน	136
๔.๓.๗. การแสดงแบบอย่างที่ดีงาม	138
บทที่ ๕ บทสรุป และข้อเสนอแนะ	142
๕.๑. บทสรุป	142
๕.๒. ข้อเสนอแนะ	145
รายการอ้างอิง	146
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	151